

Sisällysluettelo

Lukijalle	8
Sakkolan pitäjän historiaa	11
KASARMILA	
Kasarmilaa ryhdyttiin rakentamaan 1920-luvun alussa	16
Pataljoona Kiviniemessä	
Pataljoona tulee Kiviniemeen	22
Kiviniemi paikkakuntana ja varuskuntana	22
Pataljoonan aseman ja kokoonpano kehittyminen	24
Henkilöstö: kantahenkilökunta, siviilihenkilöstö ja varusmiehet	24
Huollon järjestelyistä: rakennukset ja laitokset, talous- ja lääkintähuolto, aseistus ja korjaustoimi	34
Yhteistoiminta siviili-ihmisten kanssa	44
Kasarmilan asukkaat	54
Kasarmilan kylä tuvasta tupaan	65
Kierrämme kasarmialueen	78
JP 4, Kiviniemen kasvatti ja kehtolapsi	86
Jääkäripataljoona 4:n lipun synty	90
JP 4:n lipun kunniatehtävä	94
Aliupseerikasino – Kiviniemen aika	96
Yhdistyksen perustaminen	96
Harrastuksista ja huvitoiminnasta	98
Yhteistoiminnasta	102
Järjestötoiminnasta ja perinteistä	103
Jäsenistö	103
Jalkapallosta hylkeenpyyntiin	104
Kalaveikon lurituksia	106
Kiviniemestä lähtö	109
Eri tehtävissä toimineita	110
Kiviniemessä palvelleita aliupseereita	112
Sotien aika pataljoona vaiheissa	114
Isänmaan puolesta kaatuneet	116
Tunsin ylpeyttä saadessani kuulua talvisotaa edeltäneeseen JP 4:ään	118
Muistelmia JP 4:stä	120
JP 4:n soittokunnan vaiheita	
Sota siirteli soittokuntaa	124
Soittokunnan johtajat ja soittajat	126

Kasarmilan pillipiiparit	128
Oon soittoniekka huoleton	132
Soittajapoika sotien melskeessä	134
Kasarmilasta musiikkineuvokselle ensiopit	135
Sotilaskodin ryijyn tarina	136
Kasarmilan ja Lupran seudun seurakuntaelämästä	138
Kustaa Römilän osuus rukoushuoneen rakentamiseen	139
JP 4:n sairaala hoiti ja valisti	140
Tulitikkuaski apuna kasarmin suunnittelussa	141
Sisukkaan sotamiehen tarina	142
Varusmiehet rouvien palvelijoina	148
Suuret olympialaiset Kasarmilassa 1936	149
Kasarmilan hyppyrimäessä	149
Juhannusheila Kasarmilan kokolta	150
Täytekakku maittoi	151
Kasarmila oli hyvä kasvualusta	152
Ihastuimme heti Kiviniemen kasarmiin	154
Kiviniemen kasarmilla yhdeksän ihanaa vuotta	156
Minun kotiseutuni	158
Kasarmilan lasten muistoja	
Pullisen mummo hieroi sotaherrat	160
Koulua, kolttosia ja pyhäkoulua	164
Muistelmia miehistä ja meiningeistä	166
Munakäsikranaatin heittoharjoitus	168
Metsästäjät ja heidän koiransa	170
Sulhanen soitimelle kesken hääyön	171
Uimarannalle suru-uutinen äidin kuolemasta	173
Mielikuvitus väritti lasten leikkejä	174
Muistat sie ne kaikki kujeet ja kauniit päivät	177
Koulupojan hurja hiihto	180
Ikimuistoinen ilotulitus	182
Tervaa, vaan ei höyheniä	182
”Satamarkkasten” seikkailuja	184
Poikasena kalassa	188
Kasarmin poikain touhuja ja kolttosia	190
Muistinmurusia lapsuuslaitumilta	192
Lapsuus kasarmin pojat leikkikavereina	194
Pusu ja tikkari	196
Kultaisia muistoja, aurinkoisia kesiä	198
Onnellinen lapsuus, paljon leikkitovereita	200
Puiden pilkkomista ruokapalkalla	204
Maitotinki	205
Kun isä radion osti	206

Laskiainen vuonna 1939	208
Koulutiellä.....	210
Velvollisuudet koulun ulkopuolella	211
Pikkupoikana Kiviniemen kasarmilla.....	212
Lapsuusajan elinpiiri oli rakas paikka	214
Synnyin- ja kotiseutuni Kiviniemen kasarmilla	216
Haahdenmaan näyttelijäsisarusten lapsuus Kasarmilassa	218
Komentajan perheen parista	220
Evakkojoulu 1939 mummolassa	224
Kirjeitä isille	225
Muistijälkiä jatkosodan ajalta	
Kuusivuotiaan muistikuvia Kiviniemestä	226
Aunuksen radiossa	228
Radio-ohjelmaa valtakunnan verkkoon	229
JP 4:n upseerit 1945.....	232
Kasarmilan lapsia 1947	233

VIIKSANLAHTI

Wissilaxin nimen alkuperä epäselvä.....	235
Viiksanlahti tiivistetysti	236
Viiksanlahden asukkaiden historiasta	239
Viiksanlahti talo talolta	242
Viiksanlahden elämänmenosta	
1800-luvun lopussa.....	253
Pitäjän asujaimistoa 1754	254
Talonnimistön muodostusta Viiksanlahdessa	256
Pientä kaskuu Viiksalahde taloloist	258
Kodin yläkerrasta näkyi seitsemän kylää	260
Opettaja Meeri Weisell	
muistelee aikoja Viiksanlahdessa	262
Opettaja Anna Koiranen	266
Opettaja Meeri Weisell	266
Putina koulussa ja puntaamalla elokuvissa	268
Kivisotia ja käärmekekaramellia	269
”Meillä mies ylennetäänkin ansioittensa mukaan”	270
Pyhäkoulu kiersi talosta taloon.....	271
Viiksanlahden martat tekivät kudonnaiset, syltyt ja tytinät	274
Sattumuksia ja tarinoita	
Akkomaiset metsurit	278
Kauneimmat muodot nähtiin elokuvissa	279
Sokea mummo lapsenvahtina	280

”Emäntä, ovatko nämä kaikki omia”	280
Voimamies Viiksanlahdesta	281
Tahvo-Antti, monitaitoinen mies	282
Pakolaisen kiitos ystävällisille ihmisille	283
Suurpeä Miko imukoasumoottor	284
Koulupoika myllyreissulla Viiksanlahdessa	286
Urheiluopisto syntyy radiumlähteen äärelle	288
Professori Leiviskä tutki vesiä	288
Parantola kutusi terveyskylpijöitä	289
Yleisapumiehenä radiumparantolassa	290
Radiumparantola oli seudun upein rakennus	292
Parantola muuttuu urheiluopistoksi	292
Mitä Radium-Hydron vesi sisälsi	293
Urheiluseura Jäntevää perustamassa	294
Köydenveto oli kovin kilpa	294
Keihäs teki jakauksen tukkaan	296
Urheilukuninkaan mitalisatoa	297
Koti ja elinpiiri Sakkolan Viiksanlahdessa	298
Viljaa ja muita maan antimia	302
Palkkiopaikalla Suvantojärven rannassa	304
Ikäviä muistoja	306
”Tyttö ei tule”	309
Kiusaajan karkotus kirveellä	310
Sattumuksia kansakoulun ajoilta	311
Viiksanlahden poika maalarinoppiin Viipuriin	314
Kesän 1939 muistot	317
Pelottavat ajat kohti talvisotaa	318
Suojeluskunnan pojat vartiointitehtävissä	318
Talvisota syttyy	322
Kotiin palattua kunnanesikunta sijoitettiin Viiksanlahteen	326
Kun evakosta palattiin	328
Kotiinpaluun riemua ja järkyttäviä näkymiä	328
Viiksanlahteen nousi uusi ortodoksikirkko	330
Kirkon yhteydessä päihdehoitola	332
 VALKJÄRVI, ”Vennäin Valkjärvi”	
Valkjärven kylä	333
Kylän nimen historia	335
Ketkä olivat Vennäin Valkjärven asukkaat	337
Maanviljelyksen ohella erikoispalveluita	338
Seurakunnallinen toiminta	340
Kasarmilan rukoushuoneen historia	341
Valkjärven kylä talo talolta	342

Muistikuvia Valkjärven kylän väestä	
Valkjärven mummoni Jenny	358
Sikasen suvusta	362
Omavarainen ja toimielias kylä	370
”Elämä oli”	378
Kylän persoonia, tapahtumia ja sattumuksia	
Harvasanainen mies	380
Varpu-mummo hyödynsi luonnon antimet	380
Kulkukauppiaan konstit	384
Lapsuusmuistoja ja leikkejä	387
Oskari, viisas porsas	387
Autoon lasten mieli	389
Pienen pojan ensimmäinen kost’reissu	390
Rökäleet	391
Annelin meikkaaminen neekeriksi	392
Pojan valmistautuminen oikeaan sotaan	394
Takaisin kotiin Karjalaan	398
Millaisena kotikylä löytyi talvisodan jälkeen	399
Sodan jäljet kiehtoivat poikia	400
Koulu kutsui kasarmilla	403
Pieni valkea risti	405
Kauniin luonnon lumoissa	406
Pikkupoika sotavangin pomona	408
Kalaisia vesiä tarjolla	410
Kylän helmi Valkjärvi	411
Urheillessa tulee jano	412
Tytöjen teatteriesitys	413
Veljen häissä koko kylän väki	414
Rukoushuoneesta koulutila	415
Kesän hetkiä ennen toista evakkoon lähtöä	416
Koirarotko	418
Kohti toista evakkotaivalta	419
Kohtalonhetkiä Elisenvaaran asemalla	421
Loppumatka proomun kyydissä	422
Viimeinen viljanpuinti Valkjärvellä	424
Kotiseudulla käymässä	
vuosikymmenten jälkeen	426
Elämäni jännittävin seikkailu	427
Lyhyt, muistorikas hetki kotona	429
Lähdeluettelo	432
Kotikylien nykynäkymiä	433
Sakkola-Säätiö, Sakkola-Museo ja Suvannon Seutu -lehti	448

Lukijalle

On kulunut pian 70 vuotta siitä, kun jouduimme jättämään sodan seurauksena synnyin- ja kotiseutumme. Äkkilähtö rajan läheisyydestä jätti arpia ja haavoja mieleemme. Olemme vuosien saatossa haikeudella muistelleet menetystämme.

Sanonnan mukaan muistot haalistuvat ajan myötä, mutta se ei aina pidä paikkaansa. Me Sakkolan kylissä lapsuutemme ja nuoruutemme kasvaneet olemme säilyttäneet voimakkaan kaipuun Karjalaan. Muistoissa on kotikontumme, jonka jouduimme luovuttamaan vieraalle vallalle. Siitä on todisteena tämä kotiseutukirja, joka käsittelee elämää Kiviniemessä sijaitsevista Kasarmilan, Viiksanlahden ja Valkjärven kylissä.

”Kasarmilan aika” on lyhyt verrattuna Viiksanlahden ja ”Vennäin” Valkjärven asutushistoriaan. Viimeksi mainitut kylät olivat asutettuina jo myöhäisellä rautakaudella. Sen sijaan Kasarmila perustettiin ja asutettiin vasta 1920-luvun alussa varuskuntapaikaksi.

Meidän kotitänhuamme olivat kuuluisia siitä, että ne edustivat kappaleita kauneinta Karjalan kannasta. Luonto olikin aivan muuta kuin Sisä-Suomessa, koska meren ja ison järven välisellä kannaksella vaikutti lauhkea, melkein keskieurooppalainen ilmasto ja kasvillisuus.

Kesällä 2008 pidettiin Turussa ”Kasarmin lasten” kokous, jossa käynnistettiin lähtölaskenta kyläkirjamme toteuttamiseksi. Tästä kaikesta lankeaa kiitos ennen kaikkea Sakkola-säätiön puheenjohtaja Hannu Turkkiselle, joka sai aikaan kirjatoimikunnan perustamisen. Hänen elävä esityksensä ja mukaansa tempaava ajatus otettiin heti vakavasti. Melkein välittömästi alkoi syntyä liikettä ja tekoja ilman sen suurempia synnytystuskia. Kirjatoimikuntaan valittiin puheenjohtajaksi ja kokoonkutsujaksi Airi Uosukainen. Muiksi jäseniksi valikoituivat Marja Saksa, Kari Nurmi, Ole Tarvonen ja Jukka Marttinen. Eero Kukko kumppaneineen on huolehtinut Valkjärvi-osuuden aineistonkeruusta. Kirjan materiaalin koostamisen, taiton ja ulkoasun toteutti Marjo Ristilä-Toikka, ja valokuvien skannauksen suoritti Antti Hynnä.

Koska käsiteltävän ajanjakson pituus on pääasiassa noin 20 vuotta (vv. 1920-1940) ja osittain vielä sota-ajankin, täytyi meidän perehtyä perusteellisesti lähdemateriaaliin. Suuri arvo on annettava henkilöille, jotka olivat vaivojaan säästämättä penkoneet arkistojaan niin tekstien kuin kuvien suhteen. Ajankuvan täydentämiseksi ja elävöittä-miseksi pyrimme hyödyntämään mm. Suvannon Seudun artikkeleita. Arvokasta aineistoa löytyi lisäksi Kasarmilan oman lehden palstoilta ja ”Muistojen kirjan” lehdiltä. Samoin monen henkilön kotiarkistoista löytyi hyvää julkaisukelpoista aineistoa.

”Muistojen kirja” on kulkeutunut vuosikymmeniä kädestä käteen. Siihen on kirjattu Sakkolan porsaspitäjän muistoja ja historiaakin. Pääosin siinä on ”Kasarmin lasten” kertomuksia ja kaipuuta kotikonnuilleen. – Asuimme Kasarmilassa, mutta kävimme koulumme Viiksanlahdessa ja Valkjärvellä, joten tunsimme toisemme: ”Sie ja Mie”. Erityisen kiitoksen ansaitsevat ne henkilöt, jotka ovat kaivaneet muistikätköistään juttuja omista elämänvaiheistaan ja paikkakunnan tapahtumista sekä saattaneet kaiken kirjalliseen muotoon. Elämme niitä viimeisiä aikoja, jolloin ennen sotia elänyt lapsisukupolvi muistaa vielä paikat ja tapahtumat.

Kirjassa olevat valokuvat edustavat kylistämme säilyneitä dokumentteja. Vanhemmillamme oli onneksi sotaa edeltävinä aikoina valokuvakameroita, joita käytettiin erittäin ahkerasti. Kuvia on putkahtanut esiin koko kahden vuoden ajan,

jona kirjaa on koottu ja valmisteltu. Paljon kuvia on varmasti jäänyt tietymättömiin, mutta paljon on ollut mukana ”evakkoreessäkin”.

Tämän kirjan tiimoilta me kasarmilaiset olemme pitäneet kokouksia Turussa, Hämeenlinnassa, Lohjalla, Helsingissä ja Lempäälässä. Toimikunnan jäsenet asuvat laajalla alueella Etelä-Suomessa, kaukana toisistaan, mikä on joskus aiheuttanut hieman vaivaakin kokoontumisten järjestelyissä.

Kirjatoimikunta ansaitsee parhaimmat kiitokset uhrautuvasta toiminnastaan. Olemme olleet yhteisellä asialla ja toivottavasti olemme siinä onnistuneet.

Turussa, toukokuussa 2010, kirjatoimikunnan puolesta
Ole Tarvonen

Lukijalle

Kirjan ”Kasarmin kainalossa” Valkjärvi-osuuden suunnittelutoimikuntaan kuuluivat Elvi Palsa, Asto Kukko, Marja Kukko, Anna Karvinen, Jari Kukko ja Eero Kukko. Viimeksi mainittu toimi kokoonkutsujana sekä toimikunnan puheenjohtajana. Tietojen käsittelyn teknisenä oppaana oli Pekka Hynninen ja kuvaajana Tuomo Kautonen, ansiokkaana tulkkina ja piirrosten tekijänä oli vaimoni Klaudia Kukko. Lähdeluettelossa on lisää aineistoa antaneita henkilöitä. Kiitos teille kaikille!

Yhteisen kyläkirjan saatteeksi laitan muutamia ajatuksia hetkestä, kun tulin Sakkolasta elokuussa 2009 juhlasta, missä entiset sotaa käyneet kansat olivat pystyttäneet yhteisen sodan uhrien muistokiven Keljassa. Juhla oli arvokas, muistorikas rauhanjuhla.

Olen saanut kokea samanlaisen tunteen noin kymmenen vuotta sitten Kasarmilan venäläisellä sankarihautausmaalla. Tapasimme siellä keski-ikäisen naisen, Natasan. Kuultuaan, että olemme suomalaisia, hän haki Jaroslaviasta syntyisin olevan eläkeläisupseerin meidän luoksemme. Kun he tulivat, upseerilla oli kassissa Arabian posliinitehtaan kahvikannu. Hän oli sen löytänyt jostain kaivosta, koko kahvikaluston – kaivoihinhan suomalaiset sotaan pakoon lähteneet olivat laittaneet paljon erilaista tavaraa piiloon. Heillä oli lapsiperhe ja vaikka hän oli yrittänyt säilyttää kalustoa, ainoastaan tämä kannu oli nyt enää jäljellä. Tämän hän tahtoi lahjoittaa minulle. Yritin tarjota arvokkaasta vuosikertakannusta rahaa, mutta vastaus oli: ”Ei, se kuuluu sinulle”. Koin tässä tilanteessa samanlaista henkeä kuin Keljassa kesällä 2009. Natasa oli myös se henkilö, joka kertoi Kasarmilan rukoushuoneen viimeiset tiedot.

Tahdon osaltani omistaa tämän kirjan niin isäni, äitini kuin kaikkien siirtokarjalaisten muistolle. He joutuivat rintaman takaisessa työssään yli-inhimillisiin tehtäviin kodin ja elämäntyön jättämisen lisäksi. Kaiken he kestivät, vaikka mitalisadetta ei heille tainnut olla – rintamalla olleiden naisten ja miesten uhrauksia mitenkään väheksymättä. Kiitos sille sukupolvelle, missä ikinä velvollisuksianne hoiditte!

Haluan liittää tähän 1950-luvulla armeijan iltahartauden päätteeksi huudetun lauseen: Jumala siunatkoon Suomen maata.

Eero Kukko